

Cussegl da vischnaunca 2021/2024

Protocol no. 22

Seduta dils 04-05-2023

Protocol

dalla seduta dil cussegl da vischnaunca,
gievgia, ils 4 da matg 2023, allas 19³⁰ – 21⁴⁵
Liug: Halla Cons

Presidenta: Helga Probst-Linder

Actuara: Ursina Murer-Fatzer

Presents:

a) Cussegl

Armin Berther	Larissa Fry Schuster
Theres Burri Gadola	Remo Huonder
Roland Cajacob	Giusep Lozza
Adrian Deflorin	Armin Manetsch
Edgar Durschei	Ignaz Venzin
Adrian Flepp	
Mario Flepp	

Perstgisas: *Silvia Bucheli-Caduff* *Otmar Flepp*

b) Suprastonza
communala

René Epp	Jris Lombris
Clemens Berther	Paul Flurin Schmidt
Wendelin Jacomet	

c) Cumissiun da
gestiun

Sonia Lutz-Schmidt, presidenta
Curdin Cajacob
Flavio Murer

d) Envidai

Representants AXPO:
Maxime Renault
Andelko Suker
Rudolf Büchi

Perstgisas: *Stefan Arnold, representant Pendicularas Mustér*
Christoph Hug, representant AXPO

e) Hosps: 5

Plaid d'avertura dalla presidenta dil cussegl da vischnaunca

Jeu entscheivel oz cun in proverbi dad ina personalitad politica:

"Veränderung ist das Gesetz des Lebens. Diejenigen, die nur auf die Vergangenheit oder die Gegenwart blicken, werden die Zukunft verpassen" (John F. Kennedy).

Aschia lein nus far politica per nies futur.

Mortoris e naschientschas

Dapi la davosa seduta dil cussegl da vischnaunca ha ei dau negins mortoris sco era neginas naschientschas.

Tractandas:

1. Protocol 21-2021/2024
2. "Ovra solara Magriel": Presentaziun ed orientaziun davart il project entras representants dall'Axpo
3. Rapport da gestiun e quen 2022 (messadi 36-2021/2024)
4. Ura da damondas (conform ad art. 44 dil regulativ da fatschentas)

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: L'actuara:

Helga Probst-Linder

Ursina Murer-Fatzer

Cussegl da vischnaunca 2021/2024
Protocol no. 22
Seduta dils 04-05-2023

---

1. Protocol 21-2021/2024

Decisiun:

Il protocol nr. 21 dalla seduta dils 18 d'avrel 2023 vegn approbaus unanimamein.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: L'actuara:

Helga Probst-Linder

Ursina Murer-Fatzer

Cussegl da vischnaunca 2021/2024

Protocol no. 22

Seduta dils 04-05-2023

---

2. "Ovra solara Magriel": Presentaziun ed orientaziun davart il project entras representants dall'Axpo

Presentaziun

Il president communal René Epp declara cuort il project previu "Ovra solara Magriel". Ils responsabels dall'Axpo prevedan in implont solar da diesch megawatt prestaziun el territori da skis Mustér. La nova ovra solara ei preveda el territori Magriel/Gendusas. Cun quei che l'ovra sesanfla en la zona da sport, ein ils responsabels dall'Axpo en stretg contact cun las Penderas Mustér che savessen retrer l'electricidad per lur diever e tenor basegns. Sper quei project persequitescha la vischnaunca sco gia informau el davos cussegl l'ovra solara Alp Run.

Ils representants dall'Axpo retscheivan il plaid dil president communal René Epp per saver presentar ils fatgs da planisaziun. *La presentaziun vegn aschuntada al protocol.*

Cun quei ch'ei setracta mo d'ina presentaziun dil project, suonda la discussiun generala.

Cussegl:

Mustér ha gest dus projects per implonts solars. Co vesa il cantun quei fatg, han ils projects ina schanza realistica? Dil remiment preveda l'interpresa AXPO era en la vischnaunca Tujetsch a Nalps in implont solar.

En tgei fasa da projectaziun sesanfla l'Ovra solara Magriel? Ni ei quei project mo ina visiun?

Tgei spetga l'AXPO dalla politica?

Representant AXPO Andelko Suker:

Omis dus projects dall'AXPO ein realistics ed han per els la medema prioritad. Ils studis preliminar per l'Ovra solara Magriel ein terminai. Actualmein sesanfla il project en la fasa preparativa ed ils resultats d'evaluaziun spetgan ils responsabels entochen igl atun 2023. L'AXPO quenta denton buca cun impediments pli gronds. Da discutir dat pil pli adina la situaziun davart la reit d'electricidad, quei ch'ei el project presentau negin crap da scarpetsch.

Igl ei da gronda impurtonza ch'els retscheivan sustegn dil maun public sco era da tut ils involvi. Da quei ein els dependents.

President communal René Epp:

Tals projects ein impurtonts per nossa vischnaunca, nossa populaziun e fuorman ina part fetg impurtonta dall'offensiva solara. In cordial engraziament als representants per la presentaziun e l'investa el project.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: L'actuaara:

Helga Probst-Linder

Ursina Murer-Fatzer

Cussegl da vischnaunca 2021/2024

Protocol no. 22

Seduta dils 04-05-2023

---

3. Rapport da gestiun e quen 2022 (messadi 34-2021/2024)

La fatschenta vegn tgamunada dil vicepresidente Ignaz Venzin.

Presentaziun

Suprastonza:

President communal René Epp:

Ils presents han retschert ina vasta documentaziun cun tut ils detagls. La presentaziun dalla fatschenta succeda tenor messadi 34-2021/2024.

Il quen da gudogn e sperdita 2022 siara cun cuosts da frs. 17'073'034.98 e recavs da frs. 17'217'886.62. Ordlunder resulta in surpli da recavs da frs. 144'851.64. Semegliont sco el quen cantunal 2022 schaian era las entradas da differentas taglias communalas sur las summas budgetadas.

Il quen d'investiziun siara cun cuosts da frs. 5'241'529.17 e recavs da frs. 1'325'777.30, pia investiziuns nettas da frs. 3'915'751.87. L'aulta expensa pertucca igl augment digl emprést al Center Fontauna pil project cumplessiv ell'altezia da 3.15 milliuns francs.

Presidenta dalla cumissiun da gestiun Sonia Lutz-Schmidt:

*"Preziada presidenta,
preziadas cusseglieras, preziai cusseglers,
preziada suprastonza,
preziau canzlist,
preziai tuts presents*

Bugen presentel il rapport dalla cumissiun da gestiun dil quen annual 2022.

Conform agl art. 54 dalla constituziun communal e dil regulativ per la cumissiun da gestiun sco era sebasond sin la lescha da finanzas dil cantun Grischun ha la cumissiun da gestiun examinau l'administraziun communal e il menaschi finanziel. La responsabladad finala per il quen schai tier la suprastonza communal, ferton che nossa funcziun ei sulettamein la controlla dil quen ed il rapport corrispudent.

La revisiun tecnica dil quen annual 2022 ei era uonn vegnida fatga dalla revisiun externa Confidar SA, Glion, dils signurs Gion Friberg e Gabriel Derungs. Nossa lavur ei concentrada;

- sil studi dils protocols dalla suprastonza e dalla direcziun;*
- sin l'examinaziun dil quen e dalla bilanza;*
- sin la controlla dils quens dil Center Fontauna, dils Pumpiers Sursassiala e dalla meglieraziun funsila;*
- sin l'examinaziun dil rapport dalla revisiun externa.*

Ultra da quei havein nus el decuors digl atun vargau fatg ina viseta tier il menaschi tecnic ed aschia saviu prender investa el camp d'incumbensas. En differentas sedutas cun president, cun l'entira suprastonza, cul canzlist e cun la revisiun externa havein nus survegniu las informaziuns necessarias e las rispostas sin nossas damondas per aschia saver redegger nies rapport final.

Nossas controllas han mussau che la suprastonza e l'administraziun communal lavuran conform allas prescripziuns legalas.

Il quen annual 2022 semuossa malgrad il sbassament dil pei da taglia ed igl alzament dil pertschien da plazzas en fuorma zun legrevla. Las explicaziuns en detagl tier il quen haveis Vos saviu retrer ord il messadi. En consequenza desistel jeu da repeter talas.

In punct che vala da vegnir menziunau en special ei il sistem intern da controlla, igl aschinumnau IKS. L'emprema fasa, nua ch'ei va per la controlla dallas finanzas, ha saviu vegnir introducida el decuors dil fevrer digl onn current. A caschun da nossa davosa sentupada cun la suprastonza communal ha signur Flavio Andri da Curia AG, Cuera, presentau a nus il concept en detagl. La suprastonza communal ha tier quella sentupada menziunau ch'ei drova aunc peda ed engaschi supplementar. Tuts involvi ein denton perschua di che l'introducziun da quei instrument ei a liunga vesta d'avantatg per nossa vischnaunca. En quei senn in grond engraziament a tuts per lur stentas.

Il rapport dalla cumissiun da gestiun haveis Vos retschiert cun la documentaziun per questa tractanda. Sin fundament da quel propona la cumissiun da gestiun da suandar las propostas fatgas el messadi.

En num dalla cumissiun admittel jeu alla suprastonza, al cussegl ed era a tuts emploiai in sincer Dieus paghi per la gronda lavur prestada duront igl entir onn. Il success semuossa el quen annual. Jeu engraziel per Vossa atenziun".

Ei suonda la deliberaziun en detagl.

Dil rapport da gestiun 2022 vegn priu enconuschientscha senza discussiun.

Quen da gudogn e sperdita (pg. 7-21)

Cussegl:

Cto. 0220.4210.00 - Lubientschas da baghegiar: Tgei munta il delcredere da frs. 75'000.--?

Gerau Wendelin Jacomet:

Cheu setracta ei dils cuosts per la lubientscha da baghegiar dil Hotel Acla da Fontauna. Quella cumpart fuss stada da pagar igl onn 2021 (*cludischiun delcredere*). Ella ei denton vegnida pagada pér igl onn vargau.

Cussegl:

Cto. 2192.3130.00 – Transports da scola: Per tgei motivs ein ils cuosts pli aults ch'el preventiv 2022?

Gerau Jris Lombris:

Sco gia giu menziunau porscha la Viafier Matterhorn Gottard negins transports da bus pils scolars. Cunquei ch'ei setracta da varga 40 scolars da Segnas/Cuoz e per saver garantir in viadi da scola segir, ha il cussegl da scola decidu da surdar ils transports a Furgertaxi. Quei motivescha il surpli da cuosts.

Cussegl:

Tgei raschuns dat ei pigl augment tier las cassas da pensiuns (*exclus sparta da scoletta*)?

Canzlist Andri Hendry:

Duront il temps preparativ dil budget 2022 eran las cefras definitivas davart las contribuziuns alla cassa da pensiun buc aunc concretas. Cheutras ein quellas cefras pli aultas che budgetadas. Sulettamein ella sparta da scoletta dat ei buc ina differenza, muort che lezza sparta ei buca segirada tier la cassa cantunala.

Cussegl:

Cunquei che la sparta dalla scoletta (*cassa pli favoreivla*) ei sco suletta buca tier la cassa da pensiun dil Grischn, han ins ponderau da midar las ulteriuras spartas resp. han ins cumparegliu las differentas prestaziuns ed ils differents cuosts dallas cassas?

President communal René Epp:

Las analisas menziunadas han giu liug avon prest in onn. Ins ha priu la conclusiun da restar cun las ulteriuras partiziuns da scola tier la cassa da pensiun dil Grischn sco entochen dacheu.

Cussegl:

Cto. 5720.4260.01 – Restituiziun da susteniments: Ils frs. 55'739.70 ein vegni restitui da tgi?

Canzlist Andri Hendry:

La vischnaunca prefinanziescha persunas che basegnan susteniment. Sche talas persunas vegnan enzacu tier facultad, ord iertas ni autr'uisa, ha la vischnaunca il dretg da pretender anavos ils daners da susteniment. La summa numnada pertucca in cass singul.

Cussegl:

Cto. 7301.3130.00 – Transports ella deponia: Motivs per la differenza da frs. 18'726.30?

Gerau Paul Flurin Schmidt:

Las taxas da rumien vegnan calculadas dalla Regiun Surselva a basa dalla valeta dils objects en vischnaunca. Igl object Resort Catrina ei vegnius risguardaus en quella calculaziun l'emprema gada. Perencunter ein ils transports specials sesminui per frs. 24'733.90. Quei grazia alla nova pratica davart la dismessa dil rumien da construcziun.

Cussegl:

Cto. 8201.3910.00 – Lavurs dad auters departaments: Motivs per la differenza da frs. 123'443.70?

Gerau Clemens Berther e selvicultur Simon Cathomen:

Cheu setracta ei da cudischaziuns internas q.v.d muort il migeivel unviern han ils luvrers communal liquidau dapli lavurs egl uaul.

Cussegl:

Cto. 8205.3811.00 – Donns malauras 2020: El quen figurescha la posiziun cun frs. 0.-- enviers il preventiv da frs. 124'000.--. Han ins da quintar cheu aunc cun quens ni ein ils cass vegni terminai avon?

Gerau Paul Flurin Schmidt e selvicultur Simon Cathomen:

Las davosas lavurs ein vegnidadas terminadas il december 2021 e la primavera 2022 han ins giu neginas lavurs pli. Cheutras ein ils donns da malauras 2020 vegni collaudai la primavera 2023.

Cussegl:

Cto. 9101.3511.00 – Deposit spazi da habitar per indigens: Ein gia projects concrets avon maun?

President communal René Epp:

La suprastanza persequitescha entgins projects. Las fatschentas vegnan presentadas al cussegl a temps.

Cussegl:

Cto. 9100.4000.00 – Taglia sin entrada: Tenor las cefras presentadas el messadi pg. 5 san ins constatar che la reducziun dil pei da taglia ha buc effectuau dameins entradas da taglia, mobein in surpli da rodund frs. 70'000.--.

Quen d'investiziun (pg. 23-25)

Cussegl:

Cto. 6150.5010.00 – Via Run: Co vesi ora cun il quen final dalla Via Run?

Gerau Wendelin Jacomet:

Las lavurs alla Via Run sco era alla Via Funs-Dado ein vegnidadas terminadas igl onn 2021. Il quen final ei denton aunc pendants e succeda aunc uonn.

Cussegl:

Cto. 7300.5043.03 – Stadera e mulda da pressiar: Ils 18 da fevrer 2022 ha il cussegl concediu il credit da frs. 120'000.-- (*tenor messadi 20-2021/2024*) per la cumpra e l'installaziun dalla stadera sco era dil sistem da pressiar ed ussa figureschan frs. 25'000.-- supplementarmein el quen d'investiziun tenor messadi 34-2021/2024. Per tgei motivs?

Gerau Paul Flurin Schmidt:

Per motivs ch'il vendider ha alzau il prezi per frs. 20'000.--.

Canzlist Andri Hendry:

Sco enconuschent s'entarda la furniziun dalla stadera (*fin matg 2023*). Frs. 59'000.-- ei in pagament aconto. La summa restonta vegn pagada suenter la furniziun dalla stadera. Per quels motivs vegnan ils cuosts parti sin dus onns da quen cun denton risguardar il credit concediu.

Bilanza (pg. 26-30)

Cussegl:

Cto. 14440.01 – Daners ad emprest ad interpresas publicas e 14650.01 – Contribuziuns d'investiziun ad interpresas privatas: Da tgei interpresas setracta ei cheu?

Canzlist Andri Hendry:

Cto. 14440.01 setracta ei digl emprest al project Center Fontauna. Cto. 14650.01 cuntegn igl emprest en favur dalla baselgia Sogn Martin (*Claustra Mustér*) d'in milliun sur 10 onns (*2022 pagau il 7avel pagament*) sco era las contribuziuns als indrezs d'ennevar dad 1.5 milliuns francs.

Cussegl:

Cto. 29100.31 – Fondo spazi da habitar per indigens: Intent dil fondo?

Canzlist Andri Hendry:

Per quei fondo eis ei da schaffir in reglament pil diever dils daners. Ils daners duein star a disposiziun per projects communal che promovon il spazi da viver en vischnaunca.

Survesta dil quen 2022 (pg. 2-6) caschuna neginas menziuns.

Annexa al quen 2022 (pg. 34-42)

Cussegl:

Cto. 29100.50 – Reserva per energias regenerablas: Ei la summa da frs. 2'156'227.17 d'attribuir ord las entradas dall'Ovra Russein? Stattan ils daners medemamein a disposiziun per projects da personas privatas en connex cun implonts solars?

President communal René Epp:

La reserva da 2 milliuns francs stat a disposiziun p.ex. per l'Ovra Acletta che vegn aunc analisada ensemen cul project dallas Pendicularas. Il cussegl retscheiva las informaziuns a temps.

Gerau Paul Flurin Schmidt:

Pil sustegn finansial a personas privatas e lur projects solars ei il Cantun responsabels cun sias contribuziuns.

Controlla da credits (pg. 42)

Cussegl:

Ei vegn priu enconuschientscha dalla controlla da credits e supplicau la suprastanza d'allontanar a temps las posiziuns ch'ei terminadas ni vegnan buca persecitadas vinavon.

Negin giavischa il plaid final.

Decisiun:

Sin fundament da sura ponderaziuns approbescha il cussegl da vischnaunca unanimamein;

- 1. il rapport da gestiun ed il quen 2022;***
- 2. il deposit da 2.2 milliuns francs ella prefinanziaziun per la sanaziun cumplexiva dil Center Fontauna;***
- 3. il deposit da frs. 100'000.-- el fondo per spazi da habitar per indigens;***
- 4. e da suttametter il quen 2022 al referendum facultativ conform agl art. 21 lit. a dalla constituziun communal.***

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: L'actuara:

Helga Probst-Linder

Ursina Murer-Fatzer

4. Ura da damondas (conform ad art. 44 dil regulativ da fatschentas)

Communicaziuns

Gerava Jris Lombris:

- ils 8 entochen ils 12 da matg ha liug l'emprema ediziun dil brat linguistic e cultural denter las 5avlas classas ord las quater regiuns linguistics, numnadamein: Acquarossa, Appenzell, Cressier e Mustér. La Ligia Romontscha ei l'organisatura da quei inscunter e sco iniziand segna il president dil Cussegl naziunal Martin Candinas. Il president communal René Epp e gerava Jris Lombris vegnan ad esser presents agl inscunter.
- ils 8 da zercladur (*Sontgilcrest*) ha liug a Stagias la sentupada culturala dallas treis vischnauncas dalla Sursassiala. Naven dallas 16⁰⁰ curescha il bus naven da Mustér-Stagias. La publicaziun sco era in fegl sgulont ellas casadas succedan a temps. Uonn ei la vischnaunca da Mustér hospitonta. Ils responsabels speran sin ina buna participaziun da convischin(a)s da Mustér;
- ils 10 e 16 da zercladur envida la gruppa da teater d'affons a lur producziun en halla Cons, mintgamai allas 20⁰⁰;
- ils 9 da zercladur presenta il chor mischedau Las Vuschs dil Rein il concert primavaun allas 20⁰⁰ en halla Cons.

Gerava Wendelin Jacomet:

Cun l'entschatta dalla stad vegn il museum a Clavaniev (*cascharia*) aviarts per in e scadin.

President communal René Epp:

El FUS dils 12 da matg 2023 vegn la piazza per in selvicultur da project da bostger en in pensum da 100% e limitada per dus onns publicada. Il selvicultur Simon Cathomen basegnan aunc rodund dus onns per l'elaboraziun dil plan da menaschi. La lavur ei calculada cun varga 1200 uras da lavur supplementara. Per la tgira digl uaul da schurmetg sedat actualmein la pusseivladad d'exequir dapli mesiras che usitau, quei per motivs ch'il Cantun ha augmentau il credit persuenter. Cheutras sedat ei la pusseivladad da prender suenter entginas mesiras da tgira entras donn d'uaul dils davos onns e che han entochen oz buca saviu vegnir liquidadas. Sper la lavur supplementara dil selvicultur basegna ei ina persuna supplementara che posseda la habilitad da manischar il menaschi forestal. Suenter igl engaschi limitau da dus onns vegn la piazza valetada da niev. Il preventiv 2023 cuntegn gia entgins meins digl engaschi. Cheutras ein las finanzas buca tangadas. Plinavon ei era il plan da piazzas vegnius risguardaus e cheutras ademplus.

Presidenta dil cussegl da vischnaunca Helga Probst-Linder:

- sonda, ils 6 da matg allas 20⁰⁰ e dumengia, ils 7 da matg allas 14⁰⁰ ha liug il concert primavaun dalla Societad da musica Mustér en halla Cons (*sonda cun stiva da caffè*);
- sonda, ils 6 da matg ha liug en Sala Fontauna, Center Fontauna, il super lotto dall'Uniun da catschadurs Péz Alpetta;

- la fin d'jamna dils 12 e 13 da matg ha liug igl Indoor Festival el Center Fontauna.

La proxima seduta dil cussegl da vischnaunca ha liug mesjamna, ils 21 da zercladur 2023.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: L'actuara:

Helga Probst-Linder

Ursina Murer-Fatzer

Disentis/Mustér, ils 8 da matg 2023